

DIVERSITAT EN CURT

7

RECURSOS PEDAGÒGICS PER TREBALLAR
LA DIVERSITAT AFECTIVA, SEXUAL I DE GÈNERE

Batxillerat, cicles formatius, PFIs (programes de formació i inserció) i formació de persones adultes

Propostes complementàries
d'activitats d'aula

**Àrea Drets de Ciutadania,
Participació i Transparència**
Direcció de Feminismes i LGTBI
Diversitat en Curt

**Aquesta publicació forma part
del desplegament del Pla Municipal
per la Diversitat Sexual i de Gènere
Mesures per la Igualtat LGTBI
2016 - 2020**

Per al professorat

Què entenem per sexualitat?

El terme “sexualitat” té diverses definicions:

“Conjunt de fenòmens, sexuals o lligats al sexe, acompanyats o no de reproducció, que en aquest últim cas permet la recombinació genètica de caràcters”.

Una altra visió més àmplia del concepte de sexualitat és la que fa l'OMS (Organització Mundial de la Salut):

“Una energia que ens motiva a buscar afecte, contacte, plaer, tendresa i intimitat. A més, influeix en els nostres pensaments, sentiments, accions i interaccions, i per tant, influeix en la nostra salut física i mental”.

Observem que la sexualitat comprèn diverses dimensions de la vida d'una persona: plaer, sentiments i emocions, salut...

Referent al concepte de sexualitat, ens trobem sovint amb pensaments erronis i que ens poden arribar a confondre, per exemple:

“Un home de veritat no plora ni expressa els seus sentiments”.

“Una dona que es comporta de forma masculina és una lesbiana”.

“Si un nen juga amb nines és que és o serà gai”.

“Les feines de la casa i l'educació de les criatures són tasques de la dona”.

Totes aquestes afirmacions són idees socialment creades que s'acostumen a transmetre com a veritats absolutes.

ACTIVITAT 1

“Definim la sexualitat”

Descripció:

Promoure una pluja d'idees sobre què s'entén per la sexualitat. Construcció col·lectiva de conceptes mitjançant les aportacions de tot el grup. La professora o el professor recull les aportacions que van sorgint i les agrupa en columnes, segons la seva dimensió: plaer, sentiments-emocions, salut...

L'alumnat individualment, aprofitant tota la informació que ha sortit, escriu la seva definició de sexualitat. Es recullen aquestes definicions i es reparteixen aleatòriament i cada persona llegeix la que li ha tocat posant-se davant de tot el grup classe.

Durada: 30 minuts.**Objectiu:**

Que l'alumnat s'adoni de com canvia la concepció de sexualitat segons la visió de cada persona.

Cada persona viu la sexualitat de forma diferent. Totes les persones tenim sexualitat des del naixement fins a la mort, pel fet que som éssers sexuats. Podem concloure que hi ha tantes maneres de viure la sexualitat com persones.

Les persones vivim de diferents maneres la sexualitat, perquè pot tenir diverses funcions, que es poden agrupar principalment en tres: eròtica, afectiva i reproductiva.

La nostra vivència de la sexualitat també depèn de:

- Si ens sentim homes o dones.
- Si sentim atracció per homes i/o per dones.
- L'entorn on hem nascut.

La manera com vivim la nostra sexualitat és molt important, ja que influeix directament sobre el nostre benestar. Des del nostre naixement se'ns assigna un sexe (home o dona) a partir dels nostres genitals. Des d'aquest mateix moment rebem estímuls diferents en relació amb la construcció social del que cada grup humà considera home i dona.

Diferenciem conceptes:

- **Sexe:** respon a qüestions biològiques (anatòmiques, genètiques i fisiològiques).
- **Gènere:** és una construcció social.

Les societats acostumen a imposar uns papers socials en la vida quotidiana, que s'adjudiquen segons el sexe de les persones i els quals, en la majoria dels casos, no es permeten qüestionar. Hem de ser conscients que la construcció de gènere es basa en les diferències i genera desigualtats entre homes i dones.

ACTIVITAT 2

“Analitzem materials amb perspectiva de gènere”

Descripció:

Es proposa al grup l'activitat següent: realitzar una observació i escolta crítica de materials sexistes (publicitat, cançons, programes de televisió) que prèviament hagin portat a la classe. Després de presentar els materials, la professora o el professor genera un espai de discussió i d'anàlisi en el qual tota la classe pugui expressar les seves opinions, idees, inquietuds i sensacions. S'han de promoure preguntes per al diàleg. La pluja d'idees es pot generar després de la presentació de cada material o una vegada s'hagin presentat tots. Es suggereix treballar material per material per a aprofundir en cadascun. Es formen grups de quatre o cinc persones, cadascun dels quals ha de transformar un dels materials analitzats en no discriminatori. Un cop cada grup ha elaborat el material, un o una portaveu de cada grup el presenta a tota la classe.

Per a la primera posada en comú, es plantegen qüestions com les següents: Què senti en veure aquest tipus de material?

Reflecteix la vida quotidiana?

A quin públic es dirigeix aquesta publicitat?

Quines idees i pautes culturals reflecteixen aquests missatges?

Per a la segona posada en comú, poden anar bé les següents preguntes:

Us ha agradat més o menys que la publicitat original?

Què ha canviat?

En quina mesura incideixen aquests missatges en la vida d'una persona?

Aspectes a considerar: Es tracta de treballar els continguts següents: sexisme, pautes culturals de relació des de la perspectiva de gènere, missatges positius al voltant del gènere i fer veure alternatives.

Com s'ha dit anteriorment, cada persona pot viure la seva sexualitat de maneres molt diferents. Això dona lloc a l'existència de diferents orientacions del desig sexual.

Les persones que neixen biològicament amb un sexe però se senten de l'altre sexe es defineixen com a transsexuals. Una altra possible diferència té a veure amb el fet de si una persona se sent atreta sexualment pel seu mateix sexe o bé per l'altre, segons si és homosexual o heterosexual.

Sigui quina sigui la nostra identitat i l'orientació sexual, hem de viure la sexualitat en tota l'amplitud, però de vegades l'entorn social i cultural no ens ho permet. És important vincular la identitat i l'orientació sexual amb els drets humans i el respecte vers les altres persones. Podem no compartir l'opció d'una altra persona, però això no ens dona dret a discriminar-la.

L'objectiu d'aquesta guia és explicar les diferents realitats afectives i sexuals que podem trobar en la societat on vivim, així com el significat de conceptes clau com gènere, identitat de gènere, orientació sexual i sexe. Així mateix, es busca conscienciar sobre la discriminació que les entitats LGTBI pateixen en la societat actual i com aquestes identitats poden ser múltiples, i patir, per tant, dobles i triples discriminacions.

ACTIVITAT 3

“Conceptes relacionats amb la diversitat afectivosexual”

Durada: 40 minuts:

Per a aclarir conceptes referits a la diversitat afectivosexual i de gènere, proposem la lectura del següent text que ha escrit Ricardo Saavedra sobre el que és i el que no és la diversitat sexual.

<https://psychodiversacat.wordpress.com/2016/08/14/diversitat-afectiva-sexual-i-de-genere/>

Conceptes i aclariments sobre les diferents orientacions i identitats

L'espècie humana és complexa i, per tant, és plena de matisos, ja que no es defineix com una cosa inflexible o rígida; així doncs, és diversa. L'aspecte al qual em refereixo és evidentment la diversitat sexual: què és?

Des de petits ens van ensenyar que ens “agradaria” el sexe oposat i que depenent de si érem nen o nena ens comportaríem de diferent manera, faríem unes coses o unes altres i ens vestiríem d'una manera determinada. S'estableixen així uns estereotips relacionats exclusivament amb el rol de gènere que hauríem de desenvolupar dins d'una societat i cultura per a sentir-nos tractades i tractats amb respecte i acceptació, adaptades i adaptats, etc. Això tenia uns límits o, més aviat, una mena de prohibicions, ja que no podríem sentir el mateix cap a una persona del nostre mateix gènere, ni de bon tros adoptar comportaments de l'oposat. Però resulta que les coses no són de color blanc o negre; hi ha matisos, i no només grisos. Fent un joc de paraules, podríem dir que no tot és rosa o blau, els colors que “representen” cada gènere.

La condició humana no es defineix en paràmetres tan simples, sinó que és bastant àmplia i variada. El gènere atribuït a un home o a una dona és una part i l'orientació afectivosexual n'és una; per tant, no és exclusiva del rol de gènere imposat per la cultura. La sexualitat és àmplia i diversa, i els estereotips no hi tenen res a veure: no podem dir exclusivament que “si ets noi, t'agraden les noies” o, per contra, que “si ets noia, t'agraden els nois”. Així doncs, hi ha el gènere: masculí o femení (identitat de gènere); els òrgans genitals (sexe biològic); la vestimenta, el comportament i els gustos (rol de gènere), i l'orientació afectivosexual. Aquests tampoc no han de ser precisament els esperats per aquesta societat i cultura —que és la que els imposa—, els quals encara s'observen clarament diferenciats i marcats per l'educació, la pressió i la tradició.

Hi ha persones que no compleixen amb aquests estàndards i que són objecte de burles i rebuig. Se'ls qüestiona la sexualitat i la identitat de gènere, i se'ls crida i assenyala amb una àmplia gamma d'insults per a referir-s'hi.

Hi ha una varietat de conceptes i “etiquetes” implicats en la diversitat sexual, els quals fan referència als relacionats amb les diferents formes de sentir, estimar, desitjar i viure, i que van més enllà del que “tradicionalment” s’ha assignat pel que es té entre les cames.

Així doncs, sobre l’orientació afectivosexual podríem parlar de les “etiquetes”, però abans de tot s’és persona; l’orientació és un tret més de la personalitat. A partir d’aquí, es despleguen una sèrie de termes i / o categories.

Comencem per la més normalitzada i “natural”:

- **Heterosexual:** persona que se sent atreta afectivament i sexualment per una persona del gènere oposat al seu. És l’orientació afectivosexual acceptada plenament en la societat. Comprèn una gran “majoria” de la població.

A la part “oposada”, que alguns anomenen l’“antinatural”, hi trobem la més condemnada, tot i que s’han fet alguns avenços. Com que s’allunya del que s’ha acceptat, se sol rebutjar:

- **Homosexual:** persona que se sent atreta afectivament i sexualment per una altra persona del seu mateix gènere. Es fa servir per a descriure genèricament una dona o un home homosexual.
 - **Gai:** home que se sent atret afectivament i sexualment per un home. Es fa servir per a descriure un home homosexual, però també es podria utilitzar per a definir una dona homosexual.
 - **Lesbiana:** dona que se sent atreta afectivament i sexualment per una altra dona. Es fa servir per a descriure una dona homosexual.
- **Bisexual:** home o dona que se sent atracció afectiva i sexual per una persona del seu mateix gènere o de l’oposat.
- **Pansexual:** home o dona que se sent atret o atreta per una persona indiferentment del seu gènere. Es fa patent l’ enamorament d’algú per qui és i no pel seu sexe i/o gènere. És una atracció estètica, romàntica i de vegades sexual independentment del gènere. A més, no té res a veure amb la bisexualitat.

La categoria següent, més que assenyalar l’orientació afectivosexual, es refereix a la seva absència; no per manca, sinó per la no-necessitat.

- **Asexual:** persona —home o dona— que no sent desig ni necessitat sexual per una altra. D’aquesta manera, viu plenament el seu desenvolupament individual. Per tant, no presenta interès per tenir relacions sexuals de cap tipus, tot i que pot arribar a sentir afecte i amor per algú.

A la diversitat sexual, no només es parla de l'orientació, sinó que també hi intervenen aspectes com la identitat de gènere o el sexe biològic.

- – **Identitat queer:** les persones amb identitat queer no es defineixen com a home o dona. Per tant, el seu gènere no és ni masculí ni femení. Presenten característiques, comportaments i conductes que trenquen amb la norma quant als rols de gènere establerts. És una identitat no binària.
- – **Transsexual:** persona que neix amb el sexe de mascle o femella orgànicament i anatòmicament definit, però que se sent, pensa, s'identifica i es comporta com el gènere oposat. No hi ha una concordança entre la identitat de gènere i la part física (sexe biològic), com ha establert la norma. Sens dubte, genera moltes controvèrsies i encara s'inclou dins el "manual" o classificació de trastorns mentals, encara que diversos organismes treballen i lluiten per la seva despatologització. A més a més, hi ha tractaments i procediments per a atendre les persones no des d'un punt de vista "curatiu", sinó per a donar resposta i solució a les seves necessitats i demandes per al desenvolupament personal adequat.

Es parla estrictament de l'aspecte biològic del sexe. Tanmateix, el sexe biològic, la identitat de gènere i l'orientació afectivosexual van en paral·lel, però no sempre tenen per què ser equivalents.

- – **Intersexual:** persona (coneguda tradicionalment com a hermafrodita) que neix amb els dos òrgans genitals ambigus (un pot estar més definit que l'altre) d'ambdós sexes, però que se sent identificada amb un d'ells, que no sempre pot correspondre al que la seva aparença denoti. Aquí es fa evident la implicació de la diversitat sexual en el sexe biològic, la identitat de gènere i l'orientació afectivosexual, que no són el mateix i tampoc no són exclusius o corresponents.

Com es pot veure, la diversitat sexual és un tema molt ampli i variat. No està definida per un sol patró i depèn de molts factors. És per això mateix que s'anomena **DIVERSITAT**; és qüestió d'entendre, **RESPECTAR** i tolerar. Perquè **són diferents les maneres de viure, ser, sentir, desitjar i estimar!**

Un cop feta la lectura, la professora o el professor obre un espai per a la reflexió. Tot l'alumnat ha de participar-hi i expressar les seves idees, dubtes, etc.

Podem començar preguntant:

- Què us sembla el que heu llegit?
- Coneixíeu tots els conceptes al voltant de la diversitat afectivosexual?
- Esteu d'acord que hi ha uns estereotips sobre el rol del gènere? Encara són a la nostra societat actual?
- Com podríem ajudar a trencar amb aquests estereotips?

ACTIVITAT 4

“Aprofundim en la diversitat afectiva i sexual”

Objectiu:

Analitzar els coneixements que es tenen sobre el tema i aclarir conceptes.

Desenvolupament:

La professora o el professor escriu, en vertical, a la pissarra qualsevol paraula que estigui relacionada amb la diversitat sexual. A continuació, l'alumnat, utilitzant només una lletra de cada paraula, individualment continua escrivint per torns paraules relacionades amb el tema, en horitzontal.

Cal saber:

Un cop ja no surtin més paraules noves, la professora o el professor demanarà al grup classe que defineixi conceptes que hagin sortit, incloent-hi SEXE BIOLÒGIC, GÈNERE, ORIENTACIÓ SEXUAL I IDENTITAT DE GÈNERE. Si és necessari, es comentaran, matisaran o puntualitzaran aquestes definicions.

Durada: 20 min.

Procediment:

El professor o la professora dibuixa a la pissarra un cercle dividit en quatre quadrants en el qual apareixen les quatre paraules que volem treballar (identitat de gènere, sexe biològic, rol de gènere i orientació sexual).

Durada: 30 min.

Font: Projecte “Diversitat i inclusió”

Es van dient conceptes relacionats amb la diversitat sexual i cada persona s'ha d'aixecar per torns i marcar a la pissarra amb quins conceptes està relacionada la paraula que li ha tocat.

Exemples:

- Transsexual: relacionada amb SEXE BIOLÒGIC I IDENTITAT DE GÈNERE.
- Lesbiana: relacionada amb ORIENTACIÓ SEXUAL.
- “Tenir ploma”: relacionada amb ROL DE GÈNERE.
- Dona: relacionada amb SEXE BIOLÒGIC, IDENTITAT DE GÈNERE I ROL DE GÈNERE.
- Travestí: relacionada amb ROL DE GÈNERE.
- Intersexual: relacionada amb SEXE BIOLÒGIC.
- Bisexual: relacionada amb ORIENTACIÓ SEXUAL.

ACTIVITAT 5

“Homofòbia”

Objectiu:

Treballar sobre l'heteronormalització de la societat i la discriminació que les opcions sexuals diferents de la norma pateixen i reflexionar sobre com podem lluitar nosaltres per la no-discriminació.

Material:

Textos de premsa referents a la celebració de l'orgull gai, notícies de casos d'homofòbia, Llei contra l'homofòbia a Catalunya...

Durada: una sessió d'una hora.

Desenvolupament:

L'alumnat es divideix en grups de quatre o cinc persones i cada grup agafa un text diferent per a treballar. Els grups han de llegir les notícies i fer un treball de recerca en referència a:

- Què és l'homofòbia?
- Quin és el seu origen? Es pot relacionar amb el masclisme? Per què?
- Definir conceptes com: homofòbia, masclisme, sexisme, racisme... Què tenen en comú?
- Heu patit mai algun tipus de discriminació? Com us heu sentit?
- Feu una descripció de la Llei contra l'homofòbia tot buscant la informació.
- Què us sembla que sigui la primera vegada al món que una llei sancioni les discriminacions homofòbiques?
- Quines solucions podem dur a terme nosaltres per la no-discriminació d'aquestes persones?

Text 1

Llei per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals, i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia

Preàmbul

L'objectiu d'aquesta llei és desenvolupar i garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals (LGBTI) i evitar-los situacions de discriminació i violència, per assegurar que a Catalunya es pugui viure la diversitat sexual i afectiva en plena llibertat.

La Llei recull la demanda històrica del ric teixit associatiu que ha liderat durant dècades la reivindicació dels drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals, que han assolit en els darrers anys un reconeixement social i polític que se'ls havia negat, però que encara és lluny de la plena normalització.

Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 6730 - 17.10.2014

Text 2

*El Dia de l'Orgull Gai a Barcelona. La desfilada del 28 de juny és probablement la **manifestació** anual en què es fan més petons. Una verdadera exhibició d'amor. D'amors, en plural. En totes les seves formes i colors. "Ningú pot dir-nos com hem d'estimar-nos", deia la samarreta lila d'un dels milers de persones que aquest diumenge van omplir els carrers de la capital catalana en la celebració del Dia de l'Orgull Gai. Van ser dues trobades en paral·lel. L'una, la minoritària, va baixar per la Rambla, en un clar record a les històriques manifestacions contra l'homofòbia dels anys setanta encapçalades per celebritats com Ocaña. L'altra, més multitudinària, va pujar Paral·lel amunt fins a la plaça d'Espanya en una animada desfilada, en un ambient molt més discotequer, encara que igual d'amorós. Unes 25.000 persones van participar en les marxes.*

Dissabte, 28 de juny del 2014 - 21:40 CEST; HELENA LÓPEZ / Barcelona, El Periódico

Text 3

El Departamento de Asuntos Sociales, Trabajo y Familias ejercerá la acusación popular contra el vecino de Mataró (Barcelona) que fue detenido la semana pasada por amenazar en las redes sociales con repetir en Barcelona una masacre como la de Orlando de junio pasado contra el colectivo LGTBI. Según han confirmado a Efe fuentes de la Generalitat, la acusación se presentará como popular, aunque aún no han precisado en qué términos se hará y cuál será la petición de condena. La propia consejera del Departamento, Dolors Bassa, lo ha anunciado en su cuenta de Twitter.

El País. Catalunya, Barcelona, 6 de setembre de 2016 – 12.21 CEST

Text 4

Tras la denuncia de la asociación Arcópoli a una web por ofrecer una terapia "para dejar de ser homosexual", la responsable de esas técnicas, Elena Lorenzo Rego, ha explicado su posición en una publicación online. En su aclaración, tras declinar este martes hablar con ningún medio, reconoce que ofrece técnicas para "dejar atrás la homosexualidad" y se presenta como una víctima.

El País. Madrid, 30 d'agost de 2016 - 14:22 CEST

ACTIVITAT 6

“Estereotips”

Objectiu:

Analitzar els estereotips que s'adjudiquen a les persones LGTBI i relativitzar les diferències que s'adjudiquen per la diversitat sexual.

Material:

Guió per als exercicis de *role-playing*

Font: “La juventud en acción”, Direcció General d'Educació i cultura.

Desenvolupament:

Es demana a cinc persones voluntàries que surtin de la classe per a representar unes escenes. De les persones que surtin, tres nois o tres noies representaran una escena (escena A) i les dues restants una altra (escena B).

- **Escena A:** Les actrius, en aquest cas, han de representar tres amigues i parlar sobre un tema general, com ara les vacances, una pel·lícula, etc. En cap cas no han de dir res que pugui revelar la seva orientació sexual. Mentre preparen l'escena, a la resta del grup classe se'ls diu que de les tres noies una és lesbiana. Han d'esbrinar qui és i per què.
- **Escena B:** Les altres persones han de representar una entrevista en què persones homosexuals facin preguntes a una persona heterosexual. El guió pot ser semblant a aquest:
 - Quan vas descobrir que eres heterosexual?
 - Com vas tenir les teves primeres relacions heterosexuals?
 - Què opines dels locals d'ambient heterosexual?
 - Et va ser difícil acceptar la teva heterosexualitat?
 - Què opines que les persones heterosexuals arriben a tenir els mateixos drets que la resta de la ciutadania?
 - Tu ets metgessa/metge de professió: et planteja problemes la teva heterosexualitat a la feina?
 - Saben les teves amistats que ets heterosexual?

Conclusió:

En l'escena A, els i les alumnes que observen es veuran en l'obligació de buscar estereotips de gai/lesbiana. Acabada la representació, cap dels actors i actrius no saben que se'ls assignarà aquesta identitat, de manera que tant ells i elles com el grup es sorprendran quan es digui que no hi ha ningú homosexual. D'aquesta manera, veurem com els estereotips són moltes vegades més característiques adjudicades des de fora que des de dins.

L'escena B serveix per a veure, d'una manera divertida, com a les persones homosexuals se'ls qüestiona sempre la seva forma de ser, però que qüestionar de la mateixa manera la identitat heterosexual resulta ridícul.

DIVERSITAT EN CURT – 7

RECURSOS PEDAGÒGICS PER TREBALLAR
LA DIVERSITAT AFECTIVA, SEXUAL I DE GÈNERE

Batxillerat, cicles formatius, PFIs (programes de formació i inserció)
i formació de persones adultes
Propostes complementàries d'activitats d'aula